

uporabljati samo moške osebe. Izgovarja se z besedo „ausnahmsweise“. Mi pravimo, da bi tega ne bilo potreba. Vlada ima moč pritiskati na vladujoče stranke. Tudi naše klerikalce bi lahko pritiskali, da bi izboljšali plače, a ne stori tega.* Baron Schwarz že ve, kje ga črevelj žuli. Lahko trdimo zaradi tega, da je naša vlada posredno kriva 90%, da mladi ljudje ne marajo iti k učiteljstvu. Ona gleda mirnodušno učiteljsko mizerijo, zraven pa še izroča učiteljstvo klerikalnim rabljem, da počenjajo stvari, ki niso vredne kulturnega človeka. Baronu Schwarzu povemo v obraz, da je on kriv, da klerikalci tako nečloveško postopajo z učiteljstvom. On daje blagoslov k pristranskemu podeljevanju boljših mest, on dopušča, da prihajajo v preiskavo učitelji, ki bero napredne liste, on dopušča, da kratijo petletnice učiteljstvu, z njegovo protekcijo predstavljajo zaslužne učitelje, z njegovo vednostjo so klerikalci spravili učitelje v tak suženjski položaj, da ima vsak boljši pastir več svobode nego učitelj. Pod njegovim predsedstvom se odkloni prošnja učitelja in se podpora da frančiškani. Tako kakor na Kranjskem ni nikjer drugod, tudi na Tirolskem so že na boljšem. Zato bomo zbrali vse te in še druge podatke, ki morajo priti pred vso avstrijsko javnost — v parlament!

Po „Slov. Nar.“

Položaj našega stanu in pota naraščaja.

Referiral na zborovanju učiteljskih abiturientov 17. julija t. l. v Ljubljani učitelj Ivan Dimnik.

Oglašam se k besedi kot neabiturient, v popolnem prepričanju, da je princip stanovskega demokratizma prvi korak k izboljšanju sedanjih stanovskih razmer.

Živimo v prehodnem štadiju razvoja našega stanu, zato se mi zde zborovanja — podobna današnjemu — temvažnejša, ker ni vseeno, na kako pot gremo ravno sedaj, ker je od sedanjosti odvisna naša bodočnost.

Ne živimo le v času nezgodnih razmer nad našim stanom, temveč tudi v času nezdružljivih socialnih razmer v našem stanu.

Zatorej je tem potrebnejše, da se sestajamo na zborovanja, posebno da se sestaja naraščaj na zborovanja.

Potreba je, da se posvetujemo odkritosrčno o naših stanovskih težnjah in da nepristransko merimo svoja pota.

A prihajam k stvari!

Ker se mi zdi organizacija in nje zborovanja bistveni del naših stremeljenj, zato se dotikam tudi najprej tega.

Ob priliki zadnjega zborovanja napredne učiteljske organizacije — Zaveze — je poročal v kritiki socialistični napredni dnevnik „Zarja“ tudi sledeče: „Emancipacija in razumevanje

nost pred zlogovalno, vendar bi uspeh te metode oviralo preveliko število učencev — po 80 do 100 v enem razredu. Mož je trdil popolnoma prav: Izboljšajte razmere, metode bomo že mi!

Razne okrožnice priporočajo l. 1852. And. Praprotnikovo „Spisje za slov. mladino“, l. 1860. nemško spisano metodiko računstva, l. 1856. uvedejo v okoliške šole premično abecedo; l. 1862. naročajo, naj bo pouk bolj praktičen in naj vpliva na srce (čustven pouk.)

Urniki niso bili povsod enotni. Škof. konzistorij naroča l. 1829., naj učitelji vsekdar predložijo okrož. šol. ogledi urnike v potrdilo. Dnevni pouk naj traja najmanj štiri ure. Držati se je natančno „vidiranih urnikov.“

Leta 1850. naroča isti, naj se na eno razrednicah uvede razdeljen pouk za višji in nižji oddelek.

Leta 1850. dne 24. X. se ukaže sestavljati urnike v slov. jeziku.

Leta 1852. ukaže okr. šol. ogleda, da je poučevati pet ur na dan in ne štiri kakor ponekod. Kateheti morajo učiti štiri ure verouka na teden.

Tačasni urnik (šole v Kontovelu iz l. 1829.) sem letos za zgled itak že sporočil v „Učit. Tovarišu“.

(Dalje.)

* Samim se dobro godi, za učiteljstvo pa nimajo srca!

Uredn.

stanovskih interesov so prva naloga, druga naloga stanovskih organizacij je delo za splošnost, bodisi potem še kulturno ali kakršnokoli delo; zakaj skupni interes zatiranega človeštva je vendarle eden: otrestiti se jarma in preprečiti z delom, da mi in naši potomci ne klonimo iznova vrtu temu jarmu.“

Kako se tu razumeva emancipacijska ideja, to ni hitro presoditi. Lahko se jo presoja z ozirom na samoosvojitve organizacije izpod robstva političnim strankam — ali pa morebiti z ozirom na preveliko posvečanje organizacije strokovnemu delu in premalo posvečanja delu za splošnost.

Pa prav ta drugi del me je napotil, da ne bom toliko razpravjal le o našem stanovskem notranjem položaju in delu, temveč bom mnogo pozornosti posvečal tudi našemu delu za splošnost. Ne bom pa stavil v ožir kot predpogoj le dela učiteljstva, temveč mi je važnejši moment v tem ožiru dobra vzgoja naraščaja.

Naši notranji stanovski pogreški.

Poudarjal sem dobro vzgojo naraščaja. In opravičeno sem jo poudarjal, zakaj smelo se upam trditi, da je ravno to eden naših najhujših socialno-stanovskih grehov, ki je izvir vseh drugih nezdružljivih socialnih razmer v našem stanu.

Dolžnost nam je, da se pečemo s takimi vprašanji in dolžnost nam je, da ne prikrivamo pri tem sebi nobene napake, da postopamo najradikalneje napram sebi.

Naš šolski idealizem nas je dovajal do tega, da smo videli najrajši vse v blesku in da smo govorili vedno le o dobrotah. In ravno ta idealizem nas je dovajal tudi v socialni in politični idealizem, ki je vzrok, da je naš stan izgubljal ono moč in veljavo, ki jo potrebuje za svoje močno in uspešno delo.

Če pogledamo danes posameznika naše stanovske družbe, bomo opazili na njem veliko socialno zlo, ki lahko postane usodno zlo, našega stanovskega telesa.

Naš politični in socialni idealizem je dovajal posameznike do nekakega individualnega presojevanja vsekakršnega pojava in je dovajal posameznike čisto v egoizem. Temu nasprotno se je pa pogrešalo socialno presojevanje, ki bi dovajalo posameznike namesto v individualni egoizem — v stanovski in narodni egoizem, ki najde v socialnem — razrednem in narodnem boju za obstanek edini opravičila.

Kje nego v tem imamo iskati vzroka, da še danes zre večina učiteljstva le na svoje voditelje, ki si jih je postavilo kot nekake vse-mogočne avtoritete; kje imamo iskati vzroka še večjemu zlu, da se vse učiteljstvo zanaša le na njih moč, veljavo in delo, da zvrta vse stanovsko delo le na njih rame, samo pa zre z nemo resignacijo v njih delo, jih obožuje in pričakuje svoje bodočnosti in rešitve le od njih?

To je neplodnost naše socialno-stanovske zavednosti, ki se nam zrcali v nepojmovanju dela za celokupnost. Hočem reči: Avtoritete nam naj ne bodo osebe, temveč edina avtoriteta nam naj bo stan, ki ga hočemo privesti do upoštevanja in veljave.

In to dosežemo le, če se zavedamo stanovskega demokratizma, da vsakdo žrtvuje svoje delo in veljavo stanu, da tako povzdignemo ugled celokupnega stanu — in ne le posameznika kot osebnosti, da se tako dvigne tudi ugled posameznika kot učitelja!

V tem ožiru pa se moramo radikalno prijeti bojevati zoper vsakogar, ki nam krati ugled našega stanu in najsibo to v stanu ali izven stanu!

Več ofenzive! — zakličem zopet danes, ker to naj ne bo le geslo našega naroda, temveč tudi geslo našega stanu.

Mi smo vse preponižni in prepohlevni s svojimi stanovskimi zahtevami; naši nasprotniki si prilaščajo naših pravic in si prisvajajo nadvlado nad nami.

Velika krivica temu leži tudi v nas samih, ker skoro sami izročamo svoje pravice nasprotnikom, ker se le branimo in opravičujemo, namesto da bi energično zahtevali svojih pravic!

Očitajo in predbacivajo nam oni razne neosnovane in krivične očitke, namesto da bi mi njim očitali njih grehe.

Le kdor odkriva in napada, bo premagoval, kdor se pa le brani, ta bo oškodovan!

Naša dosedanja stanovska politika, da smo se le branili v defenzivi in le odgovarjali na očitanja, nas vodi za sedanjimi časi do ne-

uspehov in je ta taktika za današnje dobo že zastarela.

Več ofenzive! — kličem zopet, in odgovarjamo na napade z novimi načrti in novim delom, da jim odjedamo kos za kosom posesti, ki pripada nam.

Mi se nimamo v narodu uveljavljati le kot strokovna organizacija, temveč je vse še višja naša naloga — se uveljavljati v narodu kot kulturno-narodna struja.

Da se pa to izvrši, je potreba zavesti posameznika, ker le na ta način je mogoče proizvajanje podrobnega dela v narodu.

Zatorej zopet poudarjam: Mi ne potrebujemo moči števila, temveč duševne moči in volje posameznika. Zatorej pravim: bolje je, da nas je manj, pa ti v zavesti močni, točni in sposobni v delu, nego da bi nas bilo le veliko število, a malo delavcev. V tem znamenju se mora reorganizirati naša stanovska družba!

Konec mora postati onemu zanašanju drug na drugega, zanašanju le na voditelje in na njih stanovsko delo. Vsakdo je poklican delati za stan tudi izven službe in naj nihče ne podcenjuje svojega dela, najsibo še tako podrobno in navidez malenkostno; uporabimo svoje zmožnosti!

Preden končam poglavje naše notranje kritike stanu, naj omenim še eno izgrešeno smer našega stanu: Vedno nam mora biti pred očmi, da je le v samopomoči naša rešitev, zatorej nam je ideja samopomoči zopet poživiti in pokrepi in bo naša važna naloga, da sedanje odtujevanje naraščaja stanovskemu delu preprečimo in zopet v naraščaju poživimo stanovski duh — samopomoči.

Kažimo naraščaju napake in posledice stanovskih nezdružljivih razmer, a pokažimo mu tudi pota, da se naša stanovska družba prične socialno prenavljati!

(Dalje.)

Iz naše organizacije.

Štatersko.

Šmarsko-rogaško učit. društvo zboruje v nedeljo, dne 6. avgusta t. l., ob 11. uri v šoli pri Sv. Križu po sledečem vzporedi:

1. Zapisnik.
2. Dopisi.
3. „O volji“, predava tov. Flerò.
4. Vpliv fizikalnih razmer na učne in vzgojne uspehe; govori tov. Gosak.
5. Slučajnosti.

K prav obilni udeležbi vabi

o d b o r.

Književnost in umetnost.

Tumlirz, Deutsches Sprachbuch für nichtdeutsche Volksschulen, I. u. II. Teil. Ta izborna učna knjiga bo prav kmalu uvedena po vseh slovenskih večrazrednicah, kjer poučujejo tudi nemščino. Male sličice približno po 2 cm² velike, ki so vtiskane v besedilo, tvorijo izborni ponazorilo skoraj za vse stvarne pojme. Kot razredno učilo v velikosti 25×25 cm je priredil iste slike s fotografsko natančnostjo in jih prodaja V. Novak, Ljubljana, Križevniška ulica 9. Cena za vse 102 slike je na močnem papirju 54 K.

Obrambni vestnik.

* Jagnje v volčji koži ali „Slovenec“ piše dne 2. t. m. (štev. 175) pod naslovom „Gorostasno obrekovanje doslovno to-le: „Glasilo liberalnih kranjskih učiteljev, „Učiteljski Tovariš“, je pobralo v nekem židovskem časopisu grdo obrekovanje, ki ima namen sramotiti in ob veljavo spraviti veroučitelje sploh. Židovska trobila so lažljivo sporočala o nemoralnih dejanjih nekega Deziderija Lambergja, ki je veroučitelj na samostanski šoli v Temešvaru. V istem času so kopičili obrekovanja tudi zoper temešvarskega kaplana dr. Antona Geist, ki si je po lažljivi sodbi liberalnih časnikarjev sam končal življenje... Koliko je resnice pri teh stvareh, ki jih je s prozornim namenom in dokaj natančno popisal tudi dični „Učit. Tovariš“, pojasnjuje „Zentralauskunftsstelle der K. (najbrže Katholischen) Op. ured.“ Presse“ takole: „Označena vest ni nič drugega nego podlo obrekovanje dveh npravnih neomadeževanih duhovnikov. Obrekovanje zoper kaplana in kateheta Deziderija Lambergja je najprej prinesel soc. demokratski list „Volkswille“, ki je objavil tudi imena dotičnih deklic. Takoj nato so pa protestirali starši zoper to sporočilo socialističnega lista in so vložili tožbo zoper urednika. Sodnijska preiskava je trajala pet dni. V tem času je socialistična stranka po detektivih vedno pazila na duhovnika Lambergja. Dognalo se je, da je Lamberg docela nedolžen. Deklice, ki so bile zaslišane kot obremenilne pričee, so izjavile, da sta jih dva neznana moža pregovorila, naj širijo okrog

označeno obdolženje. Državno pravdnništvo poizveduje po onih neznanih osebah. Preiskovalni sodnik je izrazil ogorčenje, da se dobe tako grdi ljudje, ki na ta način krajejo dobro ime častivrednemu duhovniku. Kar se tiče duhovnika dr. Geist, ni o njem ne pri državni ne pri cerkveni oblasti nič znanega o kakih pregreških, niti se ni nihče oglašil s kako pritožbo. Časopisi so mu natvezili samoumor, toda na tem ni nič resnice, kajti umrl je zadet od kapi v bolnišnici v mestu Nippa. Tako obrekujejo svobodomiselnici celo umrle duhovnike, ki se ne morejo braniti. „Učiteljski Tovariš“, ki je s slastjo in očitno škodoželjnostjo ponatisnil židovske izmišljotine, seveda ne bo imel toliko čuta za dostojnost in poštenost, da bi popravil krivico, ki jo je storil celemu duhovskemu stanu! Zraven tega se pa dela, kakor da bi bil najpoštenjši list.“ — Nebeška mana, kako je „Slovenec“ tankovesten! Ampak dostojnost in poštenost meri po svojem kopitu. Mi pa imamo o dostojnosti in poštenosti take pojme, da radevolje preključujemo trditve, če smo z njimi duhovnikom Lambergu in Geistu delali krivico! Nismo, nečemo in ne bomo nikomur delali krivice! — Sedaj pa vprašamo, kdaj je „Slovenec“ preključal le pičico tega, kar se je že nalagalo naprednemu učiteljstvu? Da navedemo konkreten slučaj iz zadnjih dni: Kdaj je „Slovenec“ preključal tista obrekovanja in tiste psovke, kijih je nagromadil o nas v svoji 158. številki dne 13. julija tekočega leta? Radovedni smo, če bo „Slovenec“ tudi to povedal svojim „bravcem“?

Politiški pregled.

* Državni šolski zakonik hočejo klerikalci preosnovati. Štaterski klerikalni poslanec Hagenhofer je vložil v poslanski zbornici predlog za preosnovanje državnega šolskega zakonika. V svojem predlogu zahteva, da naj se odpravi § 75., namesto njega pa naj se sprejme določba, da imajo posamezne dežele odločati o šolskem vprašanju. Deželni zbori naj bi odločali predvsem o zadevah, ki jih obsegajo §§ 17, 18, 19, 21 odstavek 1, 3, 5 in 6, § 23 odstavek 2, §§ 28, 38 in 48 odstavek 2. Hagenhoferjev predlog namerava izročiti ljudsko šolstvo klerikalcem v roke. Zlasti bi se to zgodilo s slovenskim šolstvom, ki bi bilo na milost in nemilost izročeno klerikalni strahovladi. Zaraditega pa so se odločili slovenski klerikalci tudi takej za ta Hagenhoferjev predlog in podpirajo to nazadnjaško nakano. — Seveda zadene ta predlog na tak odpor, kakor se to klerikalcem niti ne sanja!

* Zveza duhovnikov — državnih poslancev se je konstituirala. Predsednik je Stojan, njegov namestnik Lang, mesto drugega podpredsednika je prihranjeno grško-katoliškemu poslancu. Zapisnikarja sta poslanci Zahradnik in Prischuig, v parlamentarno komisijo sta bila odposlana poslanci Faidutti in Biankini. — Tudi poslanci-advokati so se združili v svojo zvezo. Poslanci-učitelji pa ne store ničesar, kakor da bi se učiteljem v Avstriji najbolje godilo!

* Stanovanjsko oderuštvo. Jugoslovanski poslanci so vložili v zbornici po dr. Rybafu nov predlog glede stanovanjskega oderuštva.

* Prusija bo s 1. septembrom izgnala vse češke rokodelce. Oni češki delavci, ki so se priselili pred l. 1909, smejo začasno še ostati v deželi. Ostali pa morajo do 20. decembra 1911. Prusijo zapustiti. Taka je torej naša zaveznica. Kaj bi se zgodilo, če bi Avstrija izgnala vse pruske podanike?!

Kranjske vesti.

—r— Ponižno vprašanje. Je li res, da hodi neki c. kr. okr. šolski nadzornik na svojem inšpekcijskem potovanju, še preden pride nadzorovat učitelja v šolo, po informacije o učiteljih v farovž? — Na to vprašanje nam utegne odgovoriti g. nadzornik Gabršček.

—r— Umrla je dne 27. pret. meseca na Krki pri Zatičini gospa Mimi Lobetova, soproga nadučitelja Henrika Lobeta. Naše sožalje!

—r— Nesrečna smrt. Dne 25. julija okolo 6. zvečer sta se kopali v Kolpi gdčna. Pepica Pišlarjeva in gdčna. Nosanova, učiteljci v Kuželju. Komaj sta prišli v vodo, ki je bila ravno globoka, se je spustila Pišlarjeva, ki ni znala plavati, malo preveč v vodo. Gdčna. Nosanova pa za njo, ki je plavalka. Za nekaj hipov je opazila, da se Pišlarjeva že potaplja. Hotela ji je priskočiti na pomoč, a je komaj rešila sama sebi življenje. Na klicanje na rešitev ni bilo nobene pomoči pri rokah, in tako je Kolpa ugrabila v svoje žrelo blago dušo, vrlo naprednjakinjo in dobro učiteljico ter družabnico. S smrtjo gdčne. Pišlarjeve so izgubili učiteljski krogi vrlo kolegino, vaščani Kuželja izborna učiteljico in dobrotnico, ker je bila vsem dobra prijateljica in svetovalka, a vsem,